

dor" gisako metafora bitxia. Orobat: "Allí estaba. Su pelo rojo, el arco iris de sus ojos, iban apartando la niebla del andén. El doctor, esposado, golpeó en el cristal con los nudillos" (187). Zehaztapen deskriptiboak eszenategi askoz sotilagoan ere kokatzen ditu, hegaztia pentagraman hegan jartzean bezala, ahantziriko amodiozko zitara ihes egina bailitzan (15 or.).

Beste gauza asko jalgi daitezke Rivasen estilo bereziaz. Goian esan dugunez, eleberri honen oihartzun sakonenak, galiziar estilo lanbrotsuaren xarman ahokatu behar da, eta idazleak gauza latzenetan ere punto oneko ironia leuna —eta limuria— itzurtzen trebezia erakusten du, bera dugularik gaur egun Galiziako ahots orginaletakoa.

Luis Mari Mujika

IRAIZOZKOA, Aita Polikarpo. *Hitz neurtuzko lanak*. 24 x 15,5 zm., 406 orr. Nafarroako Gobernu. Hezkuntza eta Kultura Departamentua. Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusia. Iruña, 1997.

Agustin Zarranz Bermejo zituena bataiozko izen-deiturak Kaputxino Ordenan sartzerakoan Aita Polikarpo Iraizozkoa izentzat hartu zuenak. 1897an jaioa zen Nafarroan, Ultzamako Iraizotzen eta Lekarotzen hil 1980an.

Bere salmoak, hamalaudunak eta gainerako olerkiak, gure belaunaldian nork ez genituen maitate? Aita Polikarpok, "Urtsuya" eta "Irisarri" izenordeak erabiliz eskal aldizkarietan eman zituen olerkiak euskara aberatsez eta neurritz ongi taxutuak gogoz irakurtzen genituen.

Aldez aurretik esan beharra dut K. Mitxelena zenari gogoko zitzaizkiola eta *Egan*-en zenbait olerki argitaratu zituela.

Orain, Frantzisko Ondarra prestatzaileari esker iritsi zaigu olerki bilduma hau, Fernando Pérez de Viñaspre Hizkuntza Politikarako Zuzendari Nagusiaren aurkezpenarekin, Gregorio Anduezenaren hitzaurrea A. Polikarporen nortasunez eta F. Ondarra euskaltzainaren sarrerarekin.

Bere lehen olerkiak, berberak zioenez: "Gure Hirugarren Ordenako senidetzat Iruñean ateratzen zen hilabeterokoan, hor agertu ziren nere lehenbiziko bertsoak (1916), euskera berriz ikasten ari nintzalarik Hondarribian". Gero hilarteraino jarraitu zuen hiz-lauz zein bertsotan idazten, gure literaturarako lan baliagarriak eskainiz. Horregatik, ongi dio G. An-

dueza jaunak: "Euskaltzaindikoek, anartean, ez zeukaten ahazturik aita Iraizotz. Iruñean egindako bileran —1968 urteko abenduaren 4.ean—, On Manuel Lekuona buru zela, euskaltzain oso izendatu zuten".

Euzko-gogoa, Zeruko Argia eta Oleriti aldizkarietan argitaratu zituen bere olerkirik gehienak. Eta orain bertsozko liburu apain hau honako sailkapenez dator: I. Salmoak, II. Hamalaudunak, III. Gainerako olerkiak. Ondotik, hiztegia eta bibliografia.

Uste dut, adierazpenez, merezi duela olerkietariko zenbait hemen ematea, irakurleak jakin dezan nola janzten zuen bere bertsozaintza. Aipamen guti batzuk egitekotan, lehendabizi ezin utzi bere euskaraganako gogo zintzoa, zeren hala agertzen bai digu Etxepareren erara hamalaudunetan eman zuen honako lekukoak, 239. orrialdean datorrenaren arabera:

*Jalgi adi berriz kanpora, Euskara,
oi Euskara zahar eta beti guri;
ager adi garai, errege iduri,
gure mendi, zelai, herri, hiritara.*

*Ondikotz ! Luzegi egon haiz plazara
ezin jalgiz etxe-zokoan beltzuri;
hire ume onek negar ta zinkuri,
etsaiek artean irri ta karkara.*

*Erauntz ezak, erauntz doluzko zurdatz,
joan duk (agian betiko!) ekaitza,
zeruan agertu iguzkia diz-diz.*

*Jaiik adi, Euskara, gazte lerdan arrai;
jauntzi ederrenez apaindurik orai
jenden aitzinera jalgiz adi berriz.*

Aldiz, Testamentu Zahar eta Berriko gaiak zerabilzkin hamalaudun gehienetan eta, zer esanik ere ez, horien artean oso bereziak dira Jaiotzari buruzkoak, 187-188. orrialdeetan.

Hitz jolasa ere maite zuen, adibidez, 359-360 orrialdeetako "Kukua" deritzanean agertzen denez.

Bere abertzaletasun sentipenen lekuko hor dira Gimnasia "*Lekarotz*"en (Tolosa, 1934) emanak, 388. orrian datorrenez:

*Bai ederra dala Aberri maitea,
bere mendi, ibai ta itsaso asarrea !
Nekazari sendo, itsartar gogorak,
ume musu-gorri eta gazte bizkorak.*

*Eia, Euskaldunak !
eutsi, eutsi Aberriari,*

*beti-betiko galdu ez dedin
eta erori.*

*Ots egin guziok: Gora, gora
Euskaldunen Aberri ederra !
Gora ta gora!*

*Seme-alaba zintzoak
dauden etxera*

*Jaunak bidaltzen du
zoriona esku beteka.*

*Eia bada ! Euskaldunak,
Aberri ama goratu dezagun,
zorionez bete dezagun.*

*Oi berdingabeko Euskalerrria!
zure edertasuna gorde beti !
zure oitura garbiak,
ez galtzera utzi zure legeak.*

Aita Polikarpo, langilea eta bake-gizona zen, oso humanista ageri denez, bere "Jauna, iguzu bakea", izatez 1954.ean idatzia, baina gaur bertan ere ez datoz gaizki, bereziki gure herriarentzat, gogoetabidez zerbait hoberik lortuko badugu. Hara zer zioen hamalaudun neurrikoan:

*Gizadi osoa nahasirik dago,
nonnahi gaiztoak dirade nagusi,
bazterretan hanbat bekatu itsusi,
hanbat bidegabe, gorroto, etsaigo.*

*Bakerik ez nihon, bai gudurik asko,
hanbat odol-ibai ta nigar-erauntsi;
gizaldea, elkar ezinez ikusi,
elkar sarraskitzen ari zein gehiago.*

*Zuregana gatoz oihuz: Jauna, Jauna,
zuzen zazu hoinbat makurbide, zutaz
landa nihork hori egin ez dezake.*

*Urrikal zaitea, bai urrikal gutaz,
eta emaguzu egiazko bake
mundu galdu honek ezin demaguna.*

Goñiko Teodosioren kondairari buruz ere aritu zen. Izan ere, gaztaroan nork ez dugu irakurri Villosladaren Amaya eleberria? Hala ere, Aita Polikarpok bere ikuspegitik hartzen du gaia, "Iainkoa ta Goñi" Iruñean egin zen lehiaketan saritua izan zen 1925. urtean, eta liburuaren 237. orrialdean honako hamalauduna irakur dezakegu:

*Gauazko goibelak aienatu dira;
mendien atzetik sorturik emaro,*

*urrezko dirdirak banatuz oparo,
iguzki sutsua igan da ortzira.*

*Aralar aldeko Artxueta mendira
igan da Goñiko Zalduna goizago;
ta gain hartan orai gogoetan dago
ezker-eskuin dauzkan bazterrei begira.*

*Bera izan nahiz Euskaldunen Buru,
handinahiak du kezketan imini,
bihotza taupaka, sutan aurpegia.*

*Begiak irauliz inguru-inguru
oihu hau bota du: Jainkoa ta Goini!
neurea zara zu, Euskaldun Herria !".*

Liburu mardul honek ez dauka galgarririk, bai ordea bertatik zer ikasirik.

J. San Martin

NARBAIZA AZKUE, Antxon. *Eibarko euskara: Gutxiespenaren historia*. 24 x 17 zm., 127 orrialde. Eibarko Udala. Euskara batzordea, 1998.

Eibarko euskarari buruz Euskal Herrietan hain hedatua den euskara txarraren ustea jorratzen du Antxon Narbaizak liburu honetan, noiztik eta zertatikoak diren iritzi horiek. Zabal ari da lekukoak eskainiz, behar bada zabalegi, baina zentzuz eta ausart, uste horien konparaketaz bizkaieran orokorki azalduz egiten ditu.

Baina, gramatikaz bizkaierakoa izanarren, eibarkerak baditu bere bereiztasunak eta liburuaren azkenaldera horietara mugatzen da. Gainera, Testu zaharren artean aipatzen ditu bertako 1685eko Kopla zaharrak eta 1754ko Ordenanza Munizipalak elezinuetarakoz. Aurrerantzean,

uste dut, eibarkera idatzian aipatu beharrezkoak izango direla Franzisko Arrateren sermoiak ere, 1861-1873. urteetan Eibarko hizkeraz idatziak. Horietako bat oharrez argitaratu nuen Euskaltzaindiak Luis Villasanteri omenaldia eskaini zioenean, ikus *Iker-6* alearen 435-448. orrialdeetan.

Baina, liburuaren edukiari jarraituz, esate baterako, 14. orrialdean datorren iritziak, A. Irigoienena, nire ustez ez da hain zuzena, zeren, denborarekin euskara estandar batera joan beharra bai dugu, batasunaren bidez lor genezakeanez hizkuntzaren indarra. Jakina estandard horrek euskalkiak izan behar dituela oinarri, eta eskola-ikastola eta idazleen